

Illustraties : Harrie Sterk
(1913 - 1991)

God zit naast de schipper
De schipper zit naast God

S C H I P P E R

N A A S T

G O D

v a a r
w e l

DE VADO R N D E S O C H

In ons ruim
ademt de bron
die aanzwelt tot
een stroom van leven.

Kom mee, we verlaten
de binnenwateren
om in te schepen
naar volle zee.

We zetten de luchter
op de steven -
hoe dieper het duister
hoe heller het licht.

Kom mee aan boord,
samen wagen we het,
om de zee te zien lichten,
uit te varen in de nacht.

'Grote speech'

Eindhoven oktober 2011

Aan allen die hun handtekening hebben gezet onder het referendum tot afschaffing van het verplicht celibaat, gehouden in augustus 2011.

Hiermee opteren we voor een 'joyeus pastoraat'.

We danken elkaar voor deze persoonlijke stellingname en betoonde solidariteit.

Er kwamen veel steunbetuigingen binnen. Maar het was niet zo, dat de brievenbus ervan uitpilde. Zoals verwacht vonden velen het toch een brug te ver, zich openlijk uit te spreken. Beslist was het ook niet zo makkelijk -na een levenlang het celibaat geleefd te hebben- te stellen dat de verplichting niet had mogen zijn. Heel zeker is, dat de gedachtenwereld rond (on-) zin en (on-) waarde van het celibaat zo divers is dat de duiding ervan voor ieder persoonlijk wel verschillend moet zijn.

Al werd er in het referendum om een handtekening gevraagd, toch ging het daar niet primair om. Het was meer een vorm waarin persoonlijk positie kon worden bepaald en naar elkaar solidariteit kon worden uitgesproken. Dit nu is volledig tot zijn recht gekomen. Dit heeft zin in zich. Maar waar leidt dat toe? Waarvoor is het bestemd? Wat bereik je met een relatief klein aantal ondergetekenden?

Een indirect maar wezenlijk antwoord is te vinden in een uitspraak van een oude wijze pastoor, aan wie op de krans gevraagd werd 'En, hoeveel mensen komen er bij jou zo in de kerk in het weekend!. Hij antwoordde op z'n Brabants, en daardoor kreeg het zijn volle gewicht :
Ge moet ze nie telle mer weege.

Het gewicht van dit referendum is gelegen in de persoonlijke verwerking/bewerking van de voorgelegde stellingen, soms in korte notities, soms in uitvoerige brieven. Hieruit blijkt dat er heel wat is gebeurd, mede door de bijgevoegde brochures.

Sommigen waren het met de stellingen, in deze formulering, of met afzonderlijke stellingen niet of maar ten dele eens. De nuanceringen betroffen dan vooral het woord 'voornaamste'. Zij vervingen dit door 'een' 'voornaam' 'directe' 'belangrijke' oorzaak. Iemand voelde zich wel heel persoonlijk aangesproken en schreef 'bespaar mij voortaan de toezending van deze baarlijke nonsens'. Dat leek ons wat minder genuanceerd - maar ook dat mag.

Daar stonden (gelukkig) heel lovende reacties tegenover, al dan niet met kleine preciseringen. Juist de verschillende accenten en inschattingen zouden tot een diepgaande discussie kunnen leiden. Zelf bogen we ons ook nog eens over het woord 'voornaamste'. Wat betekent dit in zijn eigenlijke woordbetekenis. Zonder daarin het laatste woord te willen hebben of het gelijk naar ons toe te willen trekken, menen we het volgende.

De diepste oorzaak van een werkelijkheid of gebeuren is het minst zichtbaar want de diepste.

Uiterlijke oorzaken, vooral feitelijkheden zijn aantoonbaar want zitten dicht aan het oppervlak.

Zo direct dat zij de voornaamste lijken, terwijl de verre diepe de eigenlijke is.

Daar vallen namelijk oorzaak en gevolg samen, worden zij omkeerbaar en elkaars bewijs.

Het betreft hier een stapsgewijze redenering, een terugredeneren vanuit het uiterste gevolg naar de uiterste oorzaak. De conclusie is dat het celibaat de voornaamste exponent is van een ideologie, een theologie die hieraan ten grondslag ligt.

Een woord van liefde en
een lied van aanbidding,
diepe stilte en
langdurig zwijgen
past ons als we
over God denken

want God die
wij benoemen
is bij ons en
om ons heen.
Grote deemoed en
innigheid past ons.

Hoe moeilijk is het
in het openbaar
te horen spreken
over God of te lezen
wat over God
geschreven staat

zakelijk- vlak
zonder emotie
zonder piëteit
als gaat het over
ongeacht welk
onderwerp of artikel

bezittend wetend
discussiërend om
eigen gelijk en
macht over God
die zwijgt onder het
geweld van theologen.

Dualiteit

'God, voordat wij 'over' U gaan schrijven, willen wij 'met' U zijn en zeggen dat wij U beminnen. Het gaat over U en ons samen. Wilt U onze hand vasthouden en richten, uw waarheid in onze woorden leggen? Dat onze lettertekens tekens van liefde mogen zijn voor U en velen die uw nabijheid zoeken'.

+

De duale structuur van de schepping is de eeuwige bron van de liefde. Tussen de twee tegenover elkaar liggende, op elkaar gerichte polariteiten speelt zich het proces van vereniging af : liefde. Daarom bemint en zoekt het mannelijke het vrouwelijke en omgekeerd. Daarom bevrijden en bevruchten planten dieren mensen elkaar. Daaruit onstaat de 'grote' gemeenschap van mensen met elkaar, van verschillende volkeren - de liefde van de mens voor de natuur en de liefde van de natuur voor de mens. De duale grondslag van het zijn scheidt en herschept de werkelijkheid in tijd en eeuwigheid. In alle levensgebieden, op alle zijnsniveaus is dit terug te vinden : deze bestaan zelfs daarin. De cohesie van het bestaan, de synthese tussen de dingen zijn er dankzij de fundamentele duale structuur van alwat is.

Er zijn mensen die dit heel diep weten en doorzien. Jezus was zo'n mens. Hij zag de samenhang van alles de eenheid en eenwording van alwat tegenbeeld en tegenpool is van elkaar of als zodanig werd gezien. Zo had hij diep inzage in de 'trinitaire' werkelijkheid die daaruit voortkomt : het kind van de liefde. Vreugde, schoonheid, techniek, geloof zelfs. Daarom was voor Jezus alles één. Daarom voelde hij zich zelfs één met de Vader, zijn Vader. Zo één met het licht, dat hij zeggen kon 'ik ben licht'; zo één met liefde dat hij zich liefde voelde. Voor hem hoorde mannelijkheid en vrouwelijkheid bij elkaar als de twee op elkaar gerichte delen van de ene werkelijkheid. Goddelijkheid en menselijkheid waren voor God en de mens één en hetzelfde. Leven was godsdienst, godsdienst was leven.

Uit deze allerdiepste zijnservaring (liefde) ver-
stond hij ook de 'duale structuur in het goddelijke'.
Anders gezegd : God openbaarde in zijn bewustzijn
het eigen diepste geheim, het trinitaire leven van
Vader en Zoon en Geest, voortkomend van eeuwigheid
uit de duale werkelijkheid van Vader en Zoon. De
vrucht van hun oer-eenheid, de overstroom van lief-
de tussen hen beiden is de Heilige Geest.

Jezus is het geweest, die zijn trinitaire zijns-
ervaring door trok in zijn Godservaring. Daarom is
hij de absolute ziener aller tijden en, ook histo-
risch gezien, de hoogste boodschapper van God :
Gods zoon. De Zoon? Meer dan in andere mensen, man-
nen en vrouwen, trad in hem het goddelijk zoonschap
(het aardse zoon-zijn van God - Zoon op aarde) aan
het licht. Vanuit dit allerdiepste zijns-inzicht
mocht hij het goddelijk mysterie onder woorden
brengen en aan het christendom deze openbaring
doorgeven. Zo lang de wereld bestaat, zal altijd
gezegd blijven worden 'In de naam van de Vader en
de Zoon en de Heilige Geest'.

Het meest onwaar-schijnlijke is nu, dat juist de
gevestigde religies de verdeeldheid en innerlijke
verscheurdheid van mensen veroorzaken en predi-
ken. En dat nu uitgerekend het christendom, meer
nog het katholieke christendom in leer en leven er
zo diep van doordrongen is, lijkt onbestaanbaar.
Immers : de kern van dit geloof is de 'incarnatie',
de aardewording, de menswording van God - de ge-
loofservaring en -belijdenis, dat God de Ene Al
is, zich met de mens vereenzelvigend door zelf
mens te worden. Grotere eenheid bestaat er niet.

Als dan het bewustzijn eens zou doorbreken, dat de
schepping, de kosmos, de aarde het zich in stoffe-
lijkheid openbarende leven van God is (het lichaam
van God), hoe zou dan de eerbied voor de schepping
(en de eerbied voor God) voorgoed zijn gewonnen.
Maar het religieus bewustzijn is anders. En daar-
door vervalt de ervaring van dualiteit zo bijna
onveranderlijk in dualisme.

Dualisme

Misschien is het dit wel wat met erfzonde bedoeld wordt : de verscheurdheid in de mens waardoor hij wat samenhoort scheidt. Elkaar aanvullende, completerende realiteiten en kwaliteiten worden dan tegengesteld, elkaar bestrijdende, ontkennende delen van een geheel. Dat opent de weg naar vijandschap, wedijver, machtsstrijd, oorlog. Ook tot fundamenteel ongeloof. Voorbeelden van dit antipolair denken zijn : lichaam tegen geest, verstand tegen gevoel, man tegen vrouw; licht tegenover donker, God tegenover mens, geloof tegenover leven, kerk tegenover wereld, seksualiteit tegenover spiritualiteit.

Hier komen we -na deze lange maar noodzakelijke analyse- bij de grondoorzaak van menselijke vervreemding, vertekening van de werkelijkheid binnen de religieuze werkelijkheid, m.n. de kerk. Deze noemen we dan de 'voornaamste' oorzaak.

Samenvattend kunnen we zeggen : het dualisme, waaraan het celibaat kleeft als voornaamste exponent en daar de uiterste realisatie van is, ligt ten grondslag aan de geloofscrisis en de ambtscrisis in de kerk. Het kristallisatiepunt daarvan is het celibaat (het verplichte maar ook niet zelden het vrij-gekozen celibaat in de zin van : onthouding van een liefdesrelatie, lichamelijke liefde, seksualiteit). Dus toch het celibaat de voornaamste oorzaak van alles wat daaruit volgt...

+

'Lieve God, dit waren wel de moeilijkste momenten, het toch te willen, te moeten schrijven over U. Wij vragen U : wilt U in uw liefde terugkeren in uw verborgenheid, het eindeloos mysterie van uw eeuwig zijn dat ons eindeloos overstijgt. Nu was U bij ons En als U uw licht niet in ons kon ontsteken, dat dan de waarheid van anderen mag dienen, die U wellicht méér liefhebben dan wij... God, dank U wel'.

Het stille ontbijt

Met zeven man stapten zij in een boot om te gaan vissen. Ook Johannes was daarbij. Zij hadden het licht van de verrijzenis gezien, maar een mens leeft niet alleen van verschijningen, lichtervaringen, innerlijke extase. Zij gingen vissen voor hun dagelijks voedsel, maar vingen de hele lange donkere nacht niets. Toen stond daar die onbekende man aan het strand. De zon was net opgegaan. Johannes (de leerling van wie Jezus veel hield, schrijft hij van zichzelf – of heeft men er later tussengevoegd!), herkende hem; het is Rabboni, riep hij. Jezus zei hun: probeer het eens rechts van de boot. Toen schepten zij 153 grote vissen uit het meer. Petrus liet de boot en iedereen achter zich – hij trok zijn kleren aan (!) en sprong in het water. Toen ze allemaal aan land waren, ontdekten ze een houtskoolvuur met vis en brood erop, klaar voor het ontbijt. 'Haal wat van de versgevangen vis' zei Jezus. Het bleef stil terwijl ze de vis schoonmaakten en op het vuur legden – en stil stonden ze te wachten tot hij gebakken was. Toen verbrak Jezus de stilte en zei: Komt ontbijten. Geen van hen durfde te vragen: wie ben jij, omdat ze eigenlijk wisten dat het Jezus was. Leek hij dan uiterlijk niet meer op zichzelf...? Is verzezen zijn: onzichtbaar zijn voor de ogen van het lichaam en zichtbaar zijn voor de ogen van de ziel?

Jezus trad dichterbij. Allen gingen in het oevergras liggen, Johannes lag weer naast Jezus. Toen nam Jezus het brood en de vis en deelde ervan uit – zonder woorden, alleen met liefde gebarende handen. Hier waren zij inderdaad als mannen onder elkaar...en waren de vrouwen thuis. Ook de vrouw van Petrus wist niet van zijn roekeloze sprong in de diepte – zijn sprong in het licht.

Zo vierde Jezus 'eucharistie bij het leven', niet meer gedenkend de duisternis van zijn dood maar het licht van zijn verrijzenis.

Zo vierden mensen de 'eucharistie van het leven', telkens wanneer het leven en de liefde met elkaar worden gedeeld 'in de tekenen van het eigen lichaam en het eigen bloed'. En soms, even, in een moment van verstilling en verinniging 'in de tekenen van brood en wijn' als de tekenen van het leven van Jezus. Maar zal dat voor GodGodin niet één en dezelfde werkelijkheid zijn: gedachtenis van de eeuwige Liefde die in onze harten is uitgestort?

In commemorationem...

Goddelijke evolutie

God, U bent ieder ogenblik nieuw.
Alwat gebeurt, gebeurt in U.
O God, wat is er in U veel te doen!
U wordt, groeit, evolueert
en dat is uw volmaaktheid.

Jezus, jij groeit in wijsheid en
welbehagen bij God en de mensen
van jaar tot jaar, van dag tot dag.
Steeds meer vervuld van God en
God gelijkend word je zijn zoon.

Lieve Levenden in Gods eeuwigheid,
wij geloven en begrijpen steeds beter
dat jullie met de eeuwen meegroeien
in schoonheid, heiligheid en liefde -
dat jullie eindeloos evolueren.

Evolutie

Ik geloof
dat de evolutie
van de geest
doorgaat tot in
het oneindige.

Het is de zichzelf
barende openbarende
heerlijkheid van God
die doorgaat
zonder einde.

Ik geloof
in de evolutie
van de mens
in de hemel
zoals op aarde.

O God, hoe verblijdt
U mij met de gedachte
dat ik in de hemel
met U mee mag blijven
groeien in U.

Supplement

Het hierbij ingesloten 'supplement' dient ter afronding van het proces van 'bevinding' en 'bevraging' en 'belichting', waarvoor de drie brochures zijn geschreven. Het referendum dat daar op aansloot is intussen ook voltooid.

Het was wellicht compacter en overzichtelijker geweest, wanneer dit -sec- een bezinning was geweest op het celibaat. Wij beschouwden het echter als een vorm van eenzijdigheid en afzijdigheid : er het zwijgen toe te doen over de juist nu zo aktuele celibaats-problematiek. Hierover nadenkend raak je ook de rechtsorde, de algemene en kerkelijke moraal. Met name raken we in dit supplement enige gevoelige punten aan, waarbij te verwachten is dat naar aanleiding daarvan er moraal-theologen zullen zijn die over ons heen tuimelen. Even goed echter als het nodig is ons theologisch te herbronnen, moeten we het ook aandurven ons (de gemeenschap) moreel te bevrijden - te bevrijden van de moraal van de kerk op heel vitale menselijke gebieden m.n. van de seksuele moraal. In plaats van vrijheid in gebondenheid spreken wij liever van vrijheid in verbondenheid : verbonden met liefde, respect, piëteit.

Schipper naast God

Terwijl de boot kapseisde en water schepte, lag Jezus op een kussen aan de achterstevan te slapen. De roeiboort was stuurloos, het geschreeuw van de schipper(s) klonk boven het geloei van de wind uit, Jezus werd er wakker van. Dan gebaarde hij en riep de woeste zee tot de orde. Het werd stil. Slaapt Jezus nu weer en hoort hij niet het geweld van de woestelingen die zijn schip torpederen? Jezus wordt op tijd wakker - op zijn tijd. Hij redt. Hij de behoeder van het kleine en weerloze, altijd.

Deze laatste brochure een gebed om een schipbreuk te voorkomen. Meer nog om een veilige vaart. Waarom ben je zo bang, kleingelovigen, zei Jezus. Maar vanaf dat moment bleef hij wakker...

Een stille omgang

Alleen daarom is het al zo van belang voor een priester twee aan twee te gaan, een 'maatje' te hebben, omdat zo de tweezaamheid de eenzaamheid vult. Het is niet goed voor de mens dat hij alleen is. Samen kun je zorg en verantwoordelijkheid dragen, boven onzekerheid en twijfel verheven blijven, daden stellen die je alleen nooit aangaat. Ongehuwd celibatair leven is gevaarlijk.

Het referendum, met daaromheen de brochures, is bedoeld om het 'alleen staan' te doorbreken, om ergens samen aan te gaan staan. In stilte, zonder gerucht kan er in de 'pastorale' werkelijkheid iets gebeurd zijn, toen zo ongeveer gelijktijdig op meer dan 400 plaatsen hetzelfde werd gelezen. Nu, met vóór ons het vierde en vijfde deeltje van deze serie overwegingen. In België zit nu Philip Bär te lezen, in Engeland John Wijngaards, in Duitsland Hans Küng. Maar ieder die meeleest is even belangrijk. Wie zaten er zoal in die grote leeszaal in de laatste maanden?

- . alle emeriti-priesters, -diakens, -pastoraal werk(st)ers van Bisdóm den Bosch
- . de 6 bisschoppen van Nederland - evenals de 6 emeriti-bisschoppen waaronder bisschop Simonis
- . de persdiensten van de bisdommen
- . de Belgische bisschoppen waaronder bisschop Vangheluwe en Kardinaal Danneels
- . de Generale en Provinciale Oversten van de (vnl.) aktieve orden en congregaties - en de onderhorige communititeiten, zowel van de vrouwelijke als de mannelijke religieuzen
- . verenigingen als GOP en COC
- . de afzonderlijke leden van de Kommissie Deetman
- . velen op persoonlijke titel, op basis van verwantschap of positie

Blijft dit een stille omgang - of krijgt dit geleidelijk het karakter van een protestmars?

Het groot verzet

Wielrenners weten ervan, dat het in de grote versnelling zwaar trappen is, vooral als je bergop moet. Maar zij gaan het aan omdat zij weten dat er een afdaling volgt. Dat voelt als een overwinning - dankzij het groot verzet. Verzetstrijders weten ook dat zij tegen een berg van verzet op moeten...en dat het gevaar van boven komt. Toch gaan zij het groot verzet aan. Hoe gaat dat in de kerk?

Waar het priesters betreft, is het verzet niet groot. Zo is dat ook onder emeriti. Bovendien : onder hen zijn er ook die dicht tegen de kerkelijke hiërarchie aanschurken. Een groot gevaar!

Dat weten we nog van de tweede wereldoorlog. Het verraad sloop door de straten. Mensen werden opgepakt, joden homo's zigeuners. De grote gemeenschap zag toe en liet gebeuren. Dit gebeurt altijd en overal. Een man raakt te water. Collega's staan aan de kant. Na de begrafenis zegt iemand : hij liep ook wel dicht langs de rand, waar een ander aan toevoegt : hij kon moeilijk verwachten dat wij hem nasprongen...dan waren wij ook 'nat'.

Implosie

Het is onaanvaardbaar dat we het laten gebeuren, dat de pastorale werkelijkheid implodeert, d.i. in elkaar klappt, terwijl we er gewoon met z'n allen omheenstaan. Dit gebeurt niet per ongeluk maar volgens een weloverwogen plan : van de kerk een stricte priesterkerk maken, wat daar ook de gevolgen van zijn. Deze kennen we allemaal. Er treden niet twaalf mannen en vrouwen naar voren die de handen ineenslaan. Geen tweenzeventig verzetshelden die twee aan twee de parochies gaan beschermen en de parochianen gaan redden. Een kudde makke schapen die veilig dicht tegen elkaar aandrommen onder zacht weemoedig geblaas. Intussen ontheemden de ouderen, vervreemden de jongeren - zijn de kerken gesloten of leeg. Hier en daar wordt een zwart of bont schaap uit de kudde geplukt. Wat vindt Herder Jezus hier van?

De omleiding

Als de hoofdweg is afgesloten, biedt een omleiding uitkomst. De kerkleiding raast door over de snelweg. Een prachtige nieuwe route voor het Godsvolk : de zelfgekozen omleiding. Door de opheffing van parochies en reorganisatie van het pastoraat komen duizenden vrijwillige medewerkers van de oorspronkelijke parochies aan de kant te staan : werkgroepen, gebedsgroepen, liturgiegroepen, avondwakegroepen en de niet minder belangrijke en toegewijde groepen die schoonmaakgroep, siergroep, koperpoetsgroep heten. Ook alle anderen, die de kerk dienden worden overbodig : koster, acolieten, lectors, koren. Bestuurlijke kaders worden opgeheven en parochiebladen beleven hun laatste editie. Alles moet nieuw worden in de nieuwe megaparochie, gebouwd rond één super-pastoor. Wat er nu moet gebeuren, is dit :

zij moeten weigeren zich te laten invoegen in de nieuwe collectieve verbanden, niet deelnemen aan het centrale centralistische liturgisch gebeuren, geen financiële bijdragen daaraan doen. In plaats daarvan : zich met elkaar hecht verenigd houden, meer dan ooit, in grote gelijkheid en solidariteit. Gewoon 'kleine kerk' zijn. Daar gaan zij dan emeriti-priesters bij zoeken, beschikbaar van 65 - 95 jaar. En weer daarbij gaan zij een gebouw(tje) zoeken, een schuilkerk of huiskerk of hoe dit ook heten mag. Zij blijven verbonden met het grote geheel, maar zijn er niet meer afhankelijk van. En als er geen priestertvoorgangers zijn dan gaan zij zelf voor, want zij deden al niet anders.

Wat een wonder : de kerk baart op deze manier haar eigen basisbeweging en basisgroepen! Hierin vinden de kleine 'kloostergroepen' ook hun basis en natuurlijk milieu en zie : het religieuze leven herleeft!

Emeriti -gehuwde en niet-gehuwde priesters- nú moeten we elkaar oproepen : aanroepen om samen de nieuwe weg te gaan. Deze omleiding leidt regelrecht een nieuwe toekomst binnen : een kerk van liefde en vrede.

Nieuwe geboorte

De religieuze wereld draagt eeuwen vruchtbaarheid in haar schoot. Talloze geestelijke kinderen werden geboren : paters fraters zusters broeders. Een wereld van heiligheid en begaafdheid was dat, wereldwijd. En zij herschiepen de mensheid. Maar zullen zij overleven?

Dat is uiteraard primair hún zorg. Onder hen is er natuurlijk genoeg inventiviteit en spiritualiteit om te overleven. Daar moeten wij ons, als gedeeltelijke buitenstaanders, niet te veel mee bemoeien. Maar als het dan toch ook ónze vrees is, dat deze eeuwige waarden zullen wegglijden in het verleden, dan mag het wellicht toch dat wij hier aan mee denken - en wel vanuit levens-intuities die van buiten komen. Want er is grote toekomst.

Welnu : een dode baart niet. Baren gebeurt bij het leven en leven schenken is leven doorgeven.

Binnen het kader van de celibaats-problematiek kwam in onze brochures vanzelf en noodzakelijkerwijs het religieuze leven aan de orde, hetgeen immers gebouwd is op geloften, d.i. celibaat. We moesten in onszelf veel overwinnen om de moed op te brengen alle brochures toe te zenden aan de religieuze orden en congregaties in Nederland, met name de 'aktieve' religieuzen, mannen en vrouwen. Wij hebben daarbij vraagtekens gezet achter de 'wenselijkheid of noodzaak' van het afleggen van geloften. In meerdere teksten kwam dit thema aan de orde.

Alles is hierover al wel gezegd, gedacht en overwogen door de religieuzen zelf. Wat dan nog meer? In deze zin willen we het zeggen : laat het religieuze een 'open' formule worden. Dit betekent : in absolute gelijktijdigheid stellen, dat het religieus-zijn niet intrinsiek gebonden is aan geloften én de nieuwe religieuzen, gehuwd of ongehuwd, integraal deel uit laten maken van de gemeenschap, in volkomen gelijkwaardigheid. Zelfs kan de 'buitengemeenschap' zo ingeweven zijn in de 'binnengemeenschap' dat het gevoel van verscheidenheid/gescheidenheid er niet meer is. Voorheen waren de kloostermuren vaak

scheidsmuren. Voor de toekomst zal dit concreet betekenen : de deuren openzetten naar de nieuwe mens, om huisgenoten te worden in een en dezelfde religieuze gemeenschap met elkaar.

Zo was het in het begin - toen wij in 1965 begonnen met de 'Religieuze beweging onder de werkende jeugd'. Zo leeft het nog in ons voort. Geleidelijk zien we de nieuwe gemeenschapsvorming tot stand komen en gaan de panelen schuiven : geen rangorde meer, geen gelaagdheid meer maar familiale gelijkheid; geen onderscheid meer tussen hele en halve, eigenlijke en oneigenlijke religieuzen. Daarbij zal afstand genomen moeten worden van kwalificerende benamingen als (maar een) oblaat, lekebroeder, convers want dit duidt op het verschil tussen minder en meer. Dit zal een pijnlijk ontwennings- en louteringsproces zijn. Ben je dan als geprofeste monnik, als gewijde Jezuiet niet méér meer dan een vrouw die innerlijk is toegetreden maar buiten de ommuring van het gemeenschapsleven: leeft als Jezuiete? Want wat heeft het je gekost een Jezuiet te worden!

Maar er is geen keuze : of er zijn in de toekomst geen Jezuiten meer of zij zijn geworden één Jezuiten-familie van mannen en vrouwen die zich gezamenlijk herkennen in deze eigen spiritualiteit. Dan zullen er heel wat orderegels en statuten gewijzigd moeten worden. Soms kan iets alleen maar als het móét. Er zal echter een geweldige zuigkracht uitgaan van het nieuwe elan. Schitterende uitkomsten en onvermoede vreugde-ervaringen zullen er zijn : binnen de Carmelgemeenschap geen verwanten meer maar Carmelieten - rond de Benedictijnen geen oblaten meer maar Benedictijnen - binnen de 'communitas' van de Trappisten blijven 'Vrienden' vrienden maar worden Trappisten en Trappistinnen - bij de Augustijnen niets meer terug te vinden van 2e of 3e orde maar Augustijnen - en in het spoor van Franciscus enkel nog volgelingen en tochtgenoten. Bij de Norbertijnen houden participanten op participanten te zijn (op tijd - want waaraan participeer je als datgene waaraan je participeert niet meer bestaat?); zij worden Norbertijnen.

De vrijwilligsters van de Zuster-Congregaties worden Zuster en hebben tegelijk man en kinderen. Het zijn de missionerende congregaties van mannen en vrouwen, die met deze overgangen het minst moeite zullen hebben. Zij hebben in het verleden niet anders gedaan dan zich aanpassen : aan andere culturen en andere religies. En zij hebben het mogen meemaken hoe velen 'vrijwillig' zich met hart en ziel hebben gestort in de zorg voor anderen, armen en (nood-) lijdenden. En dan de catechisten!

Aan het einde van deze ontwikkeling zullen we het zien gebeuren (zij die na ons komen dan...), dat er in het jaar 2084 bij de Kartuizers (1000 jaar na de stichting van de orde door Bruno) in Nederland een 'gemengd' Kartuizerklooster zal zijn.

Als eens geïnteresseerden en sympathisanten door de (geprofeste) religieuzen zouden worden gezien en bevestigd als volwaardige religieuzen - als zij zelf zich als zodanig erkend zouden voelen : te zijn 'ingetreden' zonder in het 'claustrum' te zijn gehuisvest - wat zou er dan een buitengewoon grote religieuze gemeenschap voelbaar en zichtbaar zijn.

Het zal dan om het even zijn of iemand tijdens een wandeling op de hei de armen spreidt en zegt 'God, ik wijd me aan U toe' of een ander, neerknielend in een stille kapel, haar hart opent voor God en zich schenkt voor het leven.

Hiermee keren we dan na een zwerftocht van eeuwen terug in de eerste christen-gemeenschappelijkheid, waarin allen alles deelden met elkaar en de liturgie van het leven werd gevierd...en de eucharistische Agapè-vieringen dagelijks brood waren.

Waar de officiële kerken terugkeren naar de oude eenduidige liturgie, zullen de nieuwe religieuze gemeenschappen het 'ontwikkelingsgebied' zijn van nieuwe vormen én inhouden van vieren : creatief (= scheppend) en recreatief (= herscheppend).

Droom of illusie

Niemand kan in de toekomst kijken. Wel is het mogelijk vanuit het heden een beeld te krijgen van de toekomst. Dit is het lezen van de tekenen van de tijd, bijv. waar het bewustwordingsproces van mensen toe leidt.

In een wereld in ontwikkeling, in een versnellende evolutie kan de werkelijkheid en het leven in tien jaar meer veranderen dan eerder in honderd jaar. Ook het levensgevoel houdt daar gelijke tred mee. Wie zijn hoop gevestigd heeft op een aangroei van de kerk in ontwikkelingslanden -steunend op een (tijdelijke) groei van het aantal priesters en religieuzen aldaar- koestert een ijdele hoop. Terwijl in Nederland congregaties hun noviciaten sluiten, nemen in India en Indonesië de intredingen toe en verhuist het Generaalat uiteindelijk mee. Begrijpelijk dat dit leidt tot een tijdelijk optimisme. Maar wat als ook in die delen van de wereld welvaart en welzijn groeit, vrijheid en zelfontplooiing voor alle mensen toegankelijk wordt? Waar vrouwen-emanipatie en overwinning van analfabetisme ertoe leidt, dat vrouwen zich oprichten in eigen waardigheid, vluchten zij niet meer de kloosters in, ontvluchten zij de man en de armoede niet meer. Hoezeer het ook anders gewenst kan worden, het zal een tijdelijke bloei zijn. Maar ook daarna, ook daar kan de nieuwe lente aanbreken van een natuurlijke levens-religiositeit.

Het kan zijn dat wij ons tezeer laten leiden door ongeduld, te weinig steunend op vertrouwen in de natuurlijke loop van de geschiedenis (het zelfherstellend vermogen van het leven). Misschien hebben we ook wel te weinig geloof in de eigen wegen van de genade en het bewegen van de Geest. Maar tegelijk getuigt dit van idealisme : de menselijke stuurkracht om de toekomst te 'maken'. En dan kan ongeduld realistisch zijn.

We zien in onze Gewesten de religieuze orden en congregaties geruisloos uitsterven; zij verdwijnen gewoon; niemand treedt nog in. Zelfs de contemplatieve kunnen bijna niet meer hun officie zingen in twee koorhelften - hoewel deze het langst zullen blijven bestaan, verankerd in een diep-menselijke behoefte aan beschouwing en leven in gebed.

Wat zou er nú moeten - mogen - kunnen gebeuren? Vanuit een profetisch visionair verstaan van de werkelijkheid, het nieuwe inzicht in de essentie van het religieuze leven : het nieuwe nu al gestalte geven. Dat is : ideëel en spiritueel de toekomst ontwerpen en realiseren, hetgeen betekent 'de religieuze mens, die zoekt en vindt, nu al vrij laten van geloften, vrij van het inleveren van zelfbeschikking, laten groeien naar optimale menselijke heelheid en volledigheid.' Dus nu al principiëel afstand doen van 'celibataire geloften'. Onze grote zorg is, dat we met z'n allen te laat komen. Want als de gevestigde religieuze orden en congregaties er niet toe over gaan te erkennen, dat zij die zich associëren ook zonder geloften echt en authentieke religieuzen zijn, zullen zij zelf niet alleen wegsterven als waren zij niet geweest, maar ook het nieuwe leven niet hebben gebaard voor de toekomst. Waar blijven dan hun grote idealen, hun geestelijke rijkdommen? In de archieven?

Het is de hoogste tijd voor de innerlijke omslag : het geloof in de nieuwe definitie van het religieuze leven als een ultieme overgave aan God in vrijheid.

Dan hoeft in de toekomst niemand meer per se Benedictijn of Dominicaan te heten, ook al zijn zij de erfgenamen van deze spiritualiteit - als zij het maar zijn - zo lang als ze het zijn - in de mate waarin zij het zijn - op de eigen wijze van zijn.

Toch nieuwe geboorte? Lentebloei?

kindje

het peddelt
in een notedop
door een zee
van tijd

het spettert
prietje pret
en speelt
visje

waterweg
naar pappie
ginds
aan de einder

Tekst : Threes van Dijck
Jan Peijnenburg

Oktober 2011